

SOSYAL HİZMET AKADEMİSYENLERİNİN TEKNOLOJİ KULLANIMLARININ İNCELENMESİ

Ahmet Ege¹

Özgür Altındağ²

ÖZET

Bu araştırmanın genel amacı, sosyal hizmet akademisyenlerinin teknoloji kullanımının incelenmesidir. Bu doğrultuda Türkiye’de sosyal hizmet eğitimi vermekte olan 29’u devlet üniversitesi ve 14’ü de vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 52 üniversiteden 140 akademisyen katılım sağlamıştır. Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından geliştirilen “çevrimiçi anket” aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin analizi SPSS 21.0 programıyla yapılmıştır. Akademisyenlerin genel olarak teknolojiyi etkin kullandıkları, yüksek oranda internet erişimine sahip oldukları, interneti en çok akademik çalışmalar ve e-posta kontrolü için kullandıkları, e-postayı aktif bir iletişim aracı olarak kullandıkları, MS Office programlarına çoğunlukla hakim oldukları, nitel ve nicel araştırmalarda kullanılan veri işleme programlarını ve bulut depolama hizmetlerini aktif kullandıkları, çevrimiçi anket uygulamalarını bildikleri ve yarıdan çoğunun kullandığını, yarıdan çoğunun çalıştıkları üniversitenin teknolojik imkanlarını yeterli bulmadığı, büyük çoğunluğunun üniversitedeki en büyük eksiklik olarak altyapı eksikliğini ifade ettiği, çoğunluğunun teknolojik yazılımları öğrenme konusunda kendilerini engelleyen bir şey bulunmadığını belirttiği, teknolojik konularda akademisyenlerin en büyük desteği araştırma görevlilerinden aldıkları, teknoloji ile ilgili bilgi almada en fazla çevrimiçi videoları tercih ettikleri bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Sosyal hizmet, sosyal hizmet akademisyenleri, teknoloji.

---

¹ Dr., İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü Araştırma Görevlisi.
² Dr., Dicle Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü Araştırma Görevlisi. (İletişim yazarı), e-posta: ozgur@ozguraltindag.com

EXAMINATION OF TECHNOLOGY USAGE OF SOCIAL WORK ACADEMICIANS

ABSTRACT

The general aim of this study is to examine the use of technology by social workers. In this direction, 140 academicians from 52 universities, including 29 public universities and 14 foundation universities, which provides social services to education in Turkey, participated. The data of the study were collected through the “online survey” developed by the researchers. Data were analyzed using SPSS 21.0 software.

Academicians generally use technology effectively, have a high rate of internet access, they use the internet for most academic studies and e-mail control, use e-mail as an active communication tool, MS Office programs are mostly used actively, use the data processing programs and cloud storage services used in qualitative and quantitative research, they know online survey applications, and more than half of them use it, more than half of the university's technological facilities are not enough, the vast majority of the university stated the lack of infrastructure as the biggest deficiency, he stated that there was nothing preventing them from learning the most of the technological software, the greatest support of academicians in technological subjects, It has been found that they prefer the most online videos to get information about technology.

Key words: Social work, social work academicians, technology.

GİRİŞ

Teknoloji, akademisyenlere günümüzde oldukça önemli yenilikler sunmaktadır. Bu yenilikler hem öğrenciler ve akademisyenler için öğrenme süreçlerinde daha fayda yoğun bir iklim oluşturmakta hem de bilimsel araştırma süreçleri daha verimli hale getirmektedir. En önemlisi de kazandırdığı zaman açısından teknoloji kendini bir tercih olmaktan ziyade zorunluluk haline getirmiştir. Bugün herhangi bir yazılım kullanılmadan bir bilimsel araştırmanın tamamlanması ya da teknolojik imkânlardan yararlanılmadan kurgulanmış bir öğrenme sürecine neredeyse hiç rastlanmamaktadır. Bu durum uygulamalı bir meslek ve akademik bir disiplin olarak tanımlanan sosyal hizmet için de (IFSW, 2014) bu şekilde devam etmektedir.

Yalnızca akademik boyutta değil sosyal hizmet uygulama süreçleri içerisinde de teknolojik gelişmelerin etkisi görmek mümkündür. Teknolojik gelişmeler hizmet alan ve hizmet veren ilişkisi açısından çeşitli boyutlarda katkı sunmuştur. NASW-ASWB (2005)

Özellikle internet kullanımının yaygınlaşması internet üzerinden elektronik posta veya web sayfaları üzerinden haberleşmeyi kolaylaştırmış sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçılara erişimini çok kolay bir hale getirdiğini ve bir hizmetin, bir destek programının duyurulması günümüzde çok daha kolay olduğunu vurgulamaktadır.

Yaşanan teknolojik gelişmeler sosyal hizmet uzmanlarının rollerini de değiştirmektedir. Bu sebeple sosyal hizmet uzmanları da bu çağdaki bu dönüşüme ayak uydurabilmek için sürece uyum sağlamalıdır. Bu bağlamda sosyal hizmet uzmanları, teknolojiyi uygun şekilde kullanmak için gerekli yeni becerileri edinmeli ve bu becerilerle geleneksel uygulama süreçlerinin yetkin ve etik uygulamalara dönüşmesi için uygulamaları güncel koşullara uyarlamalıdır (NASW-ASWB, 2005). Dolayısıyla teknolojideki belirgin gelişmeler, bir mesleği çeşitli boyutlarda etkileme gücüne sahiptir. Teknoloji kendi gelişimiyle birlikte bireylerin, mesleklerin, kurumların değişimine yönelik adımlarını gerektirmektedir. Bu çok boyutlu süreçte teknoloji, sosyal hizmet mesleğinin uygulayıcılarının, hizmet alanların, kurum ve kuruluşların, öğrencilerin ve akademisyenlerin çeşitli oranlarda uyumunu gerektirmektedir.

Sosyal hizmet eğitim süreci öğrenciye bilgi, beceri ve değer temeli kazandırmaya yönelik bir kurguya sahiptir. Bu üçlü sac ayağının her aşamasında, teknolojinin etkisi ve teknolojik gelişmeler üzerinden bir tartışma söz konusudur. Özellikle mesleki pratikleri açısından mikro düzeyden makro düzeye kadar birey, aile, grup ya da toplumla olan etkileşimlere vurgu yapan sosyal hizmet mesleği açısından teknoloji gelişimine yönelik izlemeler oldukça önemlidir. Örneğin sosyal hizmet bilgi ve becerilerinin edinimi ve etkin kullanımı için teknoloji oldukça etkili bir konuma gelmiştir. Ya da sosyal hizmetin değer temeli tartışması günümüz teknolojisinin olumlu ve olumsuz getirilerinden bağımsız ele alınamamaktadır.

Dolayısıyla hem akademisyenler hem de öğrenciler için sosyal hizmet eğitimi süreci teknolojinin kullanımına ve tartışılmasına yönelik bir ihtiyacın bulunduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte çoğunlukla akademide her yeni teknolojiyi kullanmak, yeni geliştirilmiş bir yazılıma kısa sürede adapte olmak çok da mümkün olmayabilmektedir. Çalışılan kurumlarda ihtiyaç duyulan teknolojilere ulaşma imkânı olamayabilmekte ya da teknolojiye çok daha kolay adapte olan günümüz teknoloji kuşağı öğrencilerinin beklentileri kolayca karşılanmayabilmektedir.

Sosyal hizmet akademisyenlerinin eğitim ve araştırma süreçlerindeki teknoloji kullanımına, çalıştıkları üniversitelerin konuya ilişkin imkanları ve teknoloji öğrenimi konusuna yönelik düşüncelerinin bilinmiyor oluşu bu araştırmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır. Bu doğrultuda, araştırma sosyal hizmet akademisyenlerinin teknoloji kullanımları incelenmek genel amacıyla ele alınmıştır. Bu genel amaç çerçevesinde bazı alt amaçlar belirlenmiş ve bunlar soru cümleleriyle şu şekilde ifade edilmiştir:

- Sosyal hizmet akademisyenlerinin teknoloji kullanımı konusundaki genel düşünceleri nelerdir?
- Sosyal hizmet akademisyenleri araştırma ve eğitim süreçlerinde teknolojiden nasıl yararlanmaktadır?
- Sosyal hizmet akademisyenlerinin çalıştıkları üniversitelerinin teknolojik imkânları konusundaki düşünceleri nelerdir?
- Sosyal hizmet akademisyenlerinin teknoloji öğrenimi konusunda nasıl bir yol izlemektedir?

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Araştırma nicel araştırma desenine uygun şekilde tasarlanmıştır. Araştırma tarama modeli özelliği göstermektedir. Karasar'a göre (2000, s.79) genel tarama modeli, "çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir". Sonuç olarak bu araştırma da evrenin tamamı üzerinden gerçekleştirilip evren hakkında genel bir yargıya varma amacında olduğu için genel tarama modeline örnek oluşturmuştur.

Katılımcılar

Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı (2017)'nden alınan verilere göre Türkiye'de sosyal hizmet eğitimi vermekte olan 29'u devlet üniversitesi ve 14'ü de vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 52 üniversite bulunmaktadır. Bu üniversitelerin web siteleri incelenmiş olup toplamda 272 sosyal hizmet akademisyenine ulaşılmıştır. Web sitelerinde belirtilen iletişim adreslerine gönderilen e-postaların ardından 140 akademisyen araştırmaya gönüllü katılım sağlamıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından geliştirilen bir “çevrimiçi anket” aracılığıyla toplanmıştır. Anket hazırlığı önce Microsoft Office Word 2016 programı ile yapılmış olup sonrasında ‘Google Formlar’ kullanılarak çevrimiçi bir ankete dönüştürülmüştür. Anket çeşitli bölümlerden oluşmaktadır. E-postalarına gelen bağlantıya tıkladıklarında katılımcıların karşısına çıkan ilk bölüm “Gönüllü Katılım Onayı” bölümü olmuştur. Buna onay verilmemesi durumunda anket doğrudan “Sonlandırma / Eklemek İstenenler” bölümüne gitmektedir. Bu yolla, araştırmaya katılmak istemeyen katılımcıların düşüncelerinin alınması planlanmıştır. Gönüllü katılıma onay verilmesi haline ise araştırmanın amacına uygun olarak hazırlanmış bölümler aracılığıyla veriler toplanmıştır. Bu anket aracılığıyla, tanımlayıcı veriler, teknoloji kullanımına ilişkin genel bilgiler, araştırma ve eğitim süreçlerinde teknoloji kullanımı, çalışılan üniversitelerin teknolojik imkanları ve teknoloji öğrenimi konusunda izlenen yola ilişkin bilgiler elde edilmiştir.

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın verileri 20 Eylül 2017 ile 20 Aralık 2017 tarihleri arasında 3 aylık bir zaman diliminde toplanmıştır. Anketin ön deneme çalışması 10 akademisyen ile gerçekleştirilmiştir. Alınan geribildirimlerin ardından ankete son şekli verilmiştir. Yapılan deneme çalışmalarında anketin doldurulma süresinin yaklaşık 10 dakika olduğu belirlenmiştir.

Araştırmanın evrenini oluşturan sosyal hizmet akademisyenlerine ulaşmak için bünyesinde sosyal hizmet bölümü olan devlet ve vakıf üniversitelerinin web sayfaları taranmış ilgili üniversitelerde çalışan bütün sosyal hizmet akademisyenlerinin e-posta adreslerine ulaşılmıştır. Ulaşılan bu adreslere anketin ilk elektronik bağlantısı gönderilmiştir. Katılımcılar kendilerine iletilen bağlantıya tıkladıklarında anket doğrudan açılacak şekilde ayarlanmıştır. Akademisyenlerin tamamına e-postaların ulaşmaması, e-postaların istenmeyen e-posta klasörüne düşmesi ya da gözden kaçması ihtimallerinin önüne geçmek için ikinci ve üçüncü bir hatırlatma e-postası gönderilmiştir.

Katılımcılara e-postaları aracılığıyla ulaşıldığı için onların gizliliğe ilişkin soru işaretlerini gidermek için özellikle gönüllü katılım onaylarını almadan önce “çevrimiçi anket tamamlandığında araştırmacılara e-posta adresi ya da katılımcı ismi gibi” bir bilginin iletilmemekte olduğu belirtilmiştir.

Katılımcıların ankete başlamadan önce gönüllü katılım onayları alınmıştır. Bu çalışma için alınan etik kurul izni hakkında bilgi verilmiştir.

Verilerin Analizi

Çevrimiçi anket verileri Google Formlar programından MS Office Excel formatında indirilmiş sonrasında formlardaki sözel veriler SPSS'te önceden tanımlanmış olan sayısal kodlara dönüştürülerek SPSS 21.0 programına aktarılmış ve veri setleri oluşturulmuştur. Veriler genel olarak sıklıkları üzerinden analize tabi tutulmuştur. Ki-kare analizi verileri anlamlandırmak için kullanılan analizlerden bir diğeridir.

BULGULAR

Araştırmanın bulguları araştırmanın amacıyla uygun olacak şekilde aşağıda beş başlık altında aktarılmıştır. Bunlar, katılımcılara ilişkin tanımlayıcı bilgiler, akademisyenlerin teknoloji kullanımına ilişkin genel bilgiler ve teknolojinin araştırma ve eğitim süreçlerinde kullanımına ilişkin bilgiler, çalışılan üniversitelerin teknolojik imkânları konusundaki düşünceler ve akademisyenlerin teknoloji öğrenimi konusunda izledikleri yoldur.

Tanımlayıcı bilgiler

Araştırmaya katılan 140 sosyal hizmet akademisyeninin birbirine yakın bir dağılımla %47,1'i kadın ve %52'u erkektir. Katılımcıların ortalama yaşı 33,6; en küçük yaş 22 ve en büyük yaş 55'tir. Katılımcıların %80,7'si devlet üniversitesinde ve %19,3'ü vakıf üniversitesinde görev yapmaktadır. Katılımcıların %60,0'ı araştırma görevlisi olup sırasıyla %20,7'si doktor öğretim üyesi, %10,0'u doçent, %5,0'i profesör ve %4,3'ü öğretim görevlisidir.

Teknoloji kullanımına ilişkin genel bilgiler

Sosyal hizmet akademisyenlerinin %82,9'u (116) genel olarak teknolojiyi etkin kullandıklarını ve yüzde 17,1'ü (24) ise teknolojiyi etkin kullanmadıklarını düşünmektedirler. Katılımcıların tamamının (%100) ofislerinde ve cep telefonlarında olmak üzere %94,3'ünün evlerinde internet erişimi bulunmaktadır.

Sosyal hizmet akademisyenlerinin bilgisayar başında geçirdikleri süre en az 1 en fazla 12 saat olarak belirtilmiş olup ortalama 5,6 saat olarak ortaya çıkmıştır (n=139).

Katılımcılara interneti genel olarak hangi amaçla kullandıkları sorulmuş olup tamamı (%100) akademik çalışmalar ve e-posta kontrolü için kullandığını belirtmiştir. Bunu

gündemi takip etme (%90,6), sosyal medya hesaplarının kontrolü (%83,6), akademik konular dışında yapılan araştırmalar (%80,0), video/dizi/film izleme (62,9) ve hobiler (10,0) takip etmiştir.

Yapılan çalışmada sosyal hizmet akademisyenlerin neredeyse tamamının (%99,3) elektronik postayı aktif bir iletişim aracı olarak kullandığı ve katılımcıların %92,1'inin e-postalarını gün içinde sık sık kontrol ettikleri ortaya konmuştur.

Diğer yandan araştırmaya katılan sosyal hizmet akademisyenlerinin 29'unun (%20,7) bir web/blog sayfası bulunduğu tespit edilmiştir. Bu sayfaların en çok akademik yayınların paylaşımı, bireysel paylaşımlar ve verilen derslere ilişkin paylaşımlar için kullanıldığı belirtilmiştir.

Teknolojinin araştırma ve eğitim süreçlerinde kullanımı

Katılımcıların teknolojiyi araştırma ve eğitim süreçlerinde aktif bir şekilde kullandıklarını görülmektedir. Akademisyenler, araştırma ve eğitim süreçlerinde sıklıkla akademik yazılımlardan yararlanmaktadırlar. Özellikle nicel ve nitel araştırma yazılımları, intihal/benzerlik programları akademisyenlerin sıklıkla kullandıkları yazılımlardandır. Katılımcıların kullandığı akademik yazılımlar Tablo1'de gösterilmektedir.

Tablo 1. Sosyal hizmet akademisyenlerinin kullandıkları akademik yazılımlar

	Evet		Hayır		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Microsoft Office	140	100,0	0	0,0	140	100,0
Nicel araştırma yazılımı (SPSS)	118	84,3	22	14,7	140	100,0
Bulut depolama yazılımları	98	70,0	42	30,0	140	100,0
İntihal/Benzerlik yazılımları*	93	66,5	47	33,5	140	100,0
PDF görüntüleme/düzenleme yazılımları	77	55,0	63	45,0	140	100,0
Nitel araştırma yazılımları**	53	37,9	87	62,1	140	100,0
Foto ve video düzenleme yazılımları	49	35,0	91	65,0	140	100,0
Veritabanı ve bibliyografya yazılımı (EndNote)	46	32,9	94	67,1	140	100,0
Tercüme yazılımları	42	30,0	98	70,0	140	100,0
Ses kaydı deşifre yazılımları	21	15,0	119	85,0	140	100,0
Diğer***	4	2,8	136	97,2	140	100,0

*Turnitin (61), iThenticate (32). **MAXQDA (25), NVivo (21), ATLAS.ti (7). ***Matchworks MATLAB (1), Urkund (1), Qiqqa (1), Stata (1).

Sosyal hizmet akademisyenleri, veri analizi için teknolojiden yararlanmanın yanı sıra son yıllarda artan şekilde veri toplama süreçlerinde de teknoloji kullanımlarını

artırmışlardır. Bu araştırmanın da yapılmasına olanak sağlayan çevrimiçi anket uygulamasının bilinirlik düzeyine bakıldığında sosyal hizmet akademisyenlerinin %42,1'nin online anket tasarlamayı bildikleri ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan araştırmada online anket kullanarak araştırma yapılıp yapılmadığı da sorulmuş olup akademisyenlerin %23'ü (32) çalışmalarında bu veri toplama yöntemini kullanmışlardır.

Araştırma kapsamında akademisyenlere sahip oldukları teknolojik araçlar da sorulmuştur. Katılımcıların tamamının (%100,0) akıllı telefonu, %74,3'ünün yazıcısı ve %52,1'inin fotoğraf makinesi olduğu ortaya konmuştur. Katılımcıların %47,9'unun ses kayıt cihazının olduğu görülmektedir. Ses kaydı alma ile ilgili olarak bazı katılımcılar akıllı telefonların nitel araştırmaların veri toplama sürecinde bir avantaj sağladığını belirtmişlerdir. Bu açıdan bakıldığında teknolojik araçların akademisyenlerin işlerini kolaylaştıran çok farklı amaçlarla da kullanılabildiği görülmektedir. Diğer taraftan katılımcıların çoğunun okuma yapmalarını, internet erişimlerini vb. kolaylaştırabilecek tablet (%39,3) ve e-book reader (%15,7) gibi teknolojik cihazlara sahip olduğu ortaya konmuştur. Akademisyenlerin %35,0'inin ise sunum kumandası bulunmaktadır.

“Derlerde teknolojinin etkili bir şekilde kullanılıp kullanılmadığı” sorusuna katılımcıların %39,3'ü teknolojiyi etkili bir şekilde kullanamadıkları yönünde cevap vermiştir. Bunun en büyük nedenlerini ise katılımcılar “uygun olmayan sınıf ortamları” (%20,1), “donanım yetersizliği” (%24,5), ve “teknik destek yetersizliği” (%22,3) olarak belirtmişlerdir.

Sosyal hizmet akademisyenlerinin çalıştıkları üniversitelerinin teknolojik imkânları konusundaki düşünceleri

Sosyal hizmet akademisyenlerinin yarıya yakını (%46,4) çalıştıkları üniversitenin teknolojik imkânlarını yeterli bulmadığını belirtmiştir. Bu soruya “hayır” cevabını veren katılımcılara açık uçlu bir soru ile gördükleri eksikliklerin neler olduğu sorulmuş olup 64 katılımcının verdiği cevaplar kategorik hale getirilerek Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Çalışılan üniversitenin teknolojik imkanlarının yetersizliği

	Sayı	Yüzde
Altyapı Eksikliği	63	86,3
Teknolojik araç gerecin eski olması	53	72,6
İnternet Hız Düşüklüğü	34	46,6
Gerekli programların azlığı veya hiç olmaması	10	13,7
Eğitim Eksikliği	6	8,2
Personel Eksikliği	5	6,8

Sosyal hizmet akademisyenlerinin çalıştıkları üniversitelerde eksik buldukları öğeler arasında altyapı eksikliği (%86,3), teknolojik araç gerecin eski olması (%72,6) ve internet hızının düşük olmasını (%46,6) ön plana çıkarmışlardır. Burada altyapı eksikliğinden kastedilen aslında sosyal hizmet eğitiminin verilme biçiminin günümüz koşullarına uygun teknolojik ve fiziksel koşullarla tam uyumlu olmamasıdır. Sınıfların uygun yapıda olmaması, aynalı odaların bulunmaması, projeksiyon cihazlarının yeni sistem bilgisayarın çözünürlüklerine uygun olmaması, sınıflarda ses sisteminin bulunmaması gibi pek çok ayrıntı sosyal hizmet eğitiminin günümüz koşullarına uyumlu hale gelmesini bir şekilde engellemektedir.

Diğer taraftan akademisyenlerin çalıştıkları üniversite türü ile çalıştıkları üniversitenin teknoloji imkânlarının yeterli bulunup bulunmaması arasındaki bağlantı da ele alınmak istenmiştir. Ki-kare analizinde bu değişkenler arasında bir ilişki bulunmadığı ortaya konmuştur ($p>0,05$; $\chi^2=0,40$; $p=0,842$). Buna göre devlet üniversitesi ile vakıf üniversitelerinde çalışan akademisyenler arasında üniversitelerinin teknolojik imkanlarına yönelik düşünceleri arasında bir ilişki bulunmamaktadır.

Sosyal hizmet akademisyenlerinin teknoloji öğrenimi konusunda izledikleri yol

Sosyal hizmet akademisyenlerine teknoloji öğrenimi konusunda kendilerini engelleyen bir şey olup olmadığı sorulmuş ve katılımcıların %81,4'ü teknolojik yazılımları öğrenme konusunda herhangi bir engelle karşılaşmadığını belirtmiştir.

Diğer taraftan katılımcılara teknoloji öğrenimi konusunda nasıl bir yol izledikleri sorulmuş olup katılımcılar en çok internetten video izleme (%75,7) yoluyla, ilgilendikleri konuya ilişkin bilgi edinmektedir. Bunu, deneyerek öğrenme (%68,6), ilgili kitapları edinme (%45,0), eğitim alma (%42,1), üniversitenin ilgili biriminden destek alma (%37,1), araştırma görevlilerinden destek alma (%36,4) ve bölümdeki öğretim üyelerinden destek alma (%17,9) izlemiştir.

TARTIŞMA

Teknolojik gelişmelerin bireyi, birey topluluklarını olumlu mu olumsuz mu etkilediği tartışmaları sürerken şüphesiz ki hem bilimsel araştırma süreçlerine hem de öğrenme ortamlarına sunduğu katkılar gözardı edilemez noktadadır. Diğer taraftan insanla çalışan akademik disiplinlerin teknoloji-insan ilişkisi ve bunun birey ve toplum üzerindeki yansımalarının merakına sahip olmaları önemlidir. Teknolojik gelişmeleri takip etmenin

adeta bir zorunluluk olduğu bu süreçte akademisyenlerin de bu gelişmelerden uzak kalması mümkün değildir.

Bu çalışma sosyal hizmet akademisyenlerinin teknoloji kullanımına yönelik düşüncelerinin öğrenilmesi ve bu kapsamdaki sorunları ve gereksinimlerinin ortaya konulması amacıyla yapılmıştır. Çalışma sonunda sosyal hizmet akademisyenleri arasında bir cinsiyet dengesinin olduğu, bölümlerin çoğunlukla devlet üniversitelerinde açıldığı, sosyal hizmet akademisyenlerinin ağırlıklı olarak araştırma görevlileri ve yardımcı doçentlerden oluştuğu görülmektedir. Zaten yaş ortalamasına bakıldığında 33,6 olan yaş ortalaması sosyal hizmet akademisyenlerin genç bir profilden oluştuğunu göstermektedir. Bu genç profilde özellikle sosyal hizmet bölümlerinin akademik personel ihtiyacının karşılanmasına ilişkin yöntemlerden biri olan Öğretim Üyesi Yetiştirme Programı dahilinde çok sayıda araştırma görevlisinin göreve başlamasının etkili olduğunu söylemek mümkündür. Alptekin, Topuz ve Zengin (2017) Sosyal hizmet eğitiminin özellikle 2006 yılı ve sonrasında altyapısız ve plansız bir şekilde kontrolsüz büyüdüğünü, bu durumun olumsuzluklarının yanı sıra sürecin iyi yönetilmesiyle bunun bir fırsata çevrilebileceği vurgulanmıştır. Bu çalışmada da bu hızlı büyüme sürecinde bir anda teknolojik gelişimlere hızlı uyum sağlayan bir genç akademik profilin sosyal hizmet bölümlerinde görev almasının bir yönüyle bir fırsat olduğu belirtilebilir.

İnternet kullanımı şüphesiz ki sadece akademisyenler bütün bireyler için oldukça önemli ve gündelik yaşamın bir parçası konumundadır. Akademisyenlerin internet kullanımına yönelik araştırmalara bakıldığında Arslan (2013) tarafından yapılan çalışmada akademisyenlerin internet kullanma oranı %95 olarak bulunmuştur. Yaylı, Öztürk ve Alabay (2003) tarafından yapılan çalışmada da interneti kullanan akademisyenlerin yarıdan çoğunun (%64,2) interneti hemen her gün kullandığı ortaya konmuştur. Yine Aslan ve Aylaz (2014) tarafından yapılan çalışmada akademisyenlerin büyük çoğunluğunun (%88,7) günlük internete bağlanma süresinin 1 ila 4 saat olduğu bulunmuştur. Bu çalışmada ise yine oldukça yüksek bir oranla bilgisayar başında geçirilen süre 5,6 saat olarak ortaya çıkmıştır.

Bu çalışmada sosyal hizmet akademisyenlerinin interneti genel olarak hangi amaçla kullandıkları sorulmuş olup katılımcıların tamamı (%100) akademik çalışmalar ve e-posta kontrolü için kullandığını belirtmiştir. Bunu gündemi takip etme (%90,6), sosyal medya hesaplarının kontrolü (%83,6), akademik konular dışında yapılan araştırmalar (%80,0), video/dizi/film izleme (62,9) ve hobiler (10,0) takip etmiştir.

Yaylı, Öztürk ve Alabay (2003) tarafından yapılan çalışmada ise internetin genellikle (%65,9) akademik çalışmalar için kullanıldığı bulunmuştur. Yine aynı çalışmada internet kullanım amaçlarına bakıldığında ilk sırada e-posta okuma ve gönderme, ikinci sırada bilimsel araştırma, üçüncü sırada interneti eğlence amaçlı kullanma yer almıştır. Erjem ve Azman (2001) tarafından yapılan çalışmada ise akademisyenlerin internet kullanma amaçlarında ilk iki sırada %15,75 ile yeni kitap yayın takip etme ile kütüphanelere ulaşma yer almış bunu %13,44'lük oranla bilimsel ve akademik kurumlarla ilgili bilgi edinme izlemiştir.

Bu bulgular doğrultusunda akademisyenlerin teknolojiyi ve interneti hem akademik yönden hem de özel yaşamlarında aktif olarak kullandıkları söylenebilir.

Bu çalışmada sosyal hizmet akademisyenlerinin neredeyse tamamının (%99,3) elektronik postayı aktif bir iletişim aracı olarak kullandığı ve katılımcıların %92,1'inin e-postalarını gün içinde sık sık kontrol ettikleri ortaya konmuştur. Kısa (2005) tarafından yapılan çalışmada %64,8'inin e-posta kullanmanın önemli olduğunu ifade ettiği, Talan ve Korkmaz (2017) tarafından yapılan çalışmada akademisyenlerin %53,7'sinin e-posta hesabının günde 2-5 kez kontrol ettiği görülmüş, Arslan (2013) tarafından yapılan çalışmada ise akademisyenlerin %96,9'unun e-postayı bir iletişim aracı olarak kullandığı ortaya konmuştur. E-posta kullanımı ile ilgili bu bulgular araştırma bulguları ile benzer yöndedir. E-posta kullanımının tüm akademisyenler arasında önemli bir iletişim aracı olduğu ve kontrol edilme sıklığının yüksek olduğu söylenebilir.

Bu çalışmada sosyal hizmet akademisyenlerinin %20,9'unun bir web/blog sayfası bulunduğu ortaya konmuştur. Yaylı, Öztürk ve Alabay (2003) tarafından yapılan çalışmada akademisyenlerin %50'sinin, Arslan (2013) tarafından çalışmada ise %46,9'unun bir web sayfasına sahip olduğu bulunmuştur.

Bakıldığında sosyal hizmet akademisyenlerinin %20,9'unun bir web/blog sayfası bulunduğu, çoğunluğunun teknolojiyi etkin kullandığını ifade ettiği, tamamına yakınının elektronik postayı aktif bir iletişim aracı olarak kullandığı ve posta kutularını gün içinde sürekli kontrol ettiği, tamamının bilgisayar ve akıllı telefona sahip olduğu görülmüştür. Buna göre dijitalleşen dünyanın yeni yazılı iletişim yollarının başında gelen elektronik postanın sosyal hizmet akademisyenleri arasında da oldukça yaygın kullanıldığı ve akademisyenlerin çoğunluğunun anlık iletişim kurabildikleri görülmektedir. Bu anlık iletişim yolları insan yaşamında gözle görülmeyen bir teknolojik bağımlılık yaratsa da

özellikle bu tür iletişim yollarını aktif kullanması beklenen akademisyenlerin çağın gereklerine ayak uydurması bakımından olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Hemen hepsinin akıllı telefona sahip olduğu görülen akademisyenlerin önemli bir kısmı yazıcı, fotoğraf makinesi ve ses kayıt cihazına da sahiptir. Ancak sunum kumandası gibi sınıf içi hareket özgürlüğü sağlayan ve sunumları etkin hale getiren aracın %35,3'te kalması yeterli değildir. Diğer yandan E-book reader ve tablet kullanımının da kâğıt kullanımını azaltmada yarattığı artı değer dikkate alındığında bu iki ürüne sahip akademisyen sayısının da az olduğu söylenebilir.

Sosyal hizmet akademisyenlerinin çoğunlukla MS Office programlarını kullanmayı bildikleri, nicel ve nitel araştırmalarda kullanılan veri işleme programlarının oldukça aktif kullandıkları, bulut depolama hizmeti hakkında farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Bu noktada son yıllarda dijitalleşen dünyanın en büyük sorunlarından biri olan veri kayıplarının önlenmesinde oldukça etkin çözümler üreten bulut depolama konusunda da sosyal hizmet akademisyenleri arasında ciddi bir farkındalık oluştuğu görülmektedir.

Çevrimiçi anket uygulamaları ile ilgili olarak çoğunluğunun bu uygulamaları bildiği ancak %57,6'sının kullandığı görülmüştür. Dominelli (2018)'nin de vurguladığı gibi sosyal hizmet; bireyden topluma, mikro düzeyden makro düzeye pek çok konuya odaklandığı gibi çevre sorunlarına dair de bir anlayış geliştirmek ve bunu gündemine almak zorundadır. Çevreye ait sorunlar ekosistemik bir bakış açısıyla, yarattığı etkiler açısından sosyal hizmetin doğrudan çalışma alanı içinde yer almaktadır.

Bu açıdan bakıldığında günümüzde ekolojik dünya, yeşil çevre, doğayı koruma temaları oldukça gündemde olan konulardır, diğer yandan teknoloji çağında verilerin hızlı toplanması ve analiz edilmesi de önem kazanmıştır. Bu doğrultuda hem kâğıt israfının önüne geçilmesi hem de ulaşımaya yönelik engellerin önüne geçilmesi boyutlarında online anket tasarımlarının çevre duyarlılıklarının yüksek olması beklenen sosyal hizmet akademisyenleri için oldukça önemli bir güç olduğu söylenebilir.

Sosyal hizmet akademisyenlerinin yarıdan çoğunun çalıştıkları üniversitenin teknolojik imkanlarını yeterli bulmadığı, büyük çoğunluğunun üniversitedeki en büyük eksiklik olarak altyapı eksikliğini ifade ettiği, çoğunluğunu teknolojik yazılımları öğrenme konusunda kendilerini engelleyen bir şey bulunmadığını belirttiği, teknolojik konularda akademisyenlerin en büyük desteği araştırma görevlilerinden aldıkları, teknoloji ile ilgili bilgi almada en fazla online videoları tercih ettikleri bulunmuştur.

Akademisyenlerin kişisel bilgisayara sahip olması ile ilgili verilere bakıldığında Ege ve Sezer'in (2003) çalışmalarında akademisyenlerin %81,4'ünün, Özkütük ve Orgun'un (2004) çalışmalarında %86'sının, Kısa (2005) tarafından yapılan çalışmada %96,3'ünün, Yaylı ve arkadaşlarının (2003) tarafından yapılan çalışmada %96,3'ünün, Arslan (2013) tarafından yapılan çalışmada %98,8'inin evde, %93,8'inin de işyerinde bilgisayarının olduğu bulunmuştur. Çalışmalarda da bilgisayarın bir akademisyen için vazgeçilmez bir araç olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar araştırma sonuçları ile paralellik taşımaktadır.

Kısa (2005) tarafından yapılan çalışmada akademisyenlerin teknoloji ile ilgili eğitim programlarına katılma oranının %30,1 olduğu bu eğitimlere katılanların %91,8'inin bu eğitimleri yararlı bulduğu, %74,1'inin kurumun teknolojik durumu ve olanaklarını yetersiz bulduğu, Arslan (2013) tarafından yapılan çalışmada teknoloji kullanımı ile ilgili destek gerektiğinde %48,1'inin çalışma arkadaşlarından destek aldığı, teknoloji kullanımı ile ilgili ihtiyaç halinde %90'ının deneyimli araştırma görevlilerinden destek aldığı, Sadi ve arkadaşları (2008) tarafından yapılan çalışmada akademisyenlerin %67,2'sinin karşılaşılan sorunları kendilerinin çözdüğü, ihtiyaç halinde %61,6'sının teknoloji konusunda yetkin bir arkadaşından destek aldığı, teknolojiyi etkin kullanmadığını ifade eden akademisyenlerin neden olarak zaman sıkıntısı, donanım yetersizliği, uygun olmayan sınıf ortamı ve öğrenci sayısının fazla olmasını gerekçe olarak gösterdikleri bulunmuştur. Araştırma sonunda elde edilen veriler bu verilerle paralellik taşımaktadır. Kurumların teknolojik alt yapılarındaki eksikler akademisyenlerin teknolojiyi etkin kullanmalarını engelleyebilmektedir. Diğer yandan akademisyenlerin ihtiyaç halinde en fazla bilgisine ve desteğine ihtiyaç duydukları öğretim elemanı araştırma görevlileridir. Bu durumun oluşmasında araştırma görevlilerinin yaşça daha genç olmaları ve işleri gereği araştırma faaliyetlerine daha fazla zaman ayırmalarının etkin olduğu düşünülmektedir.

SONUÇ

Sosyal hizmet akademisyenlerinin eğitim ve araştırma süreçlerindeki teknoloji kullanımına, çalıştıkları üniversitelerin konuya ilişkin imkanları ve teknoloji öğrenimi konusuna yönelik düşüncelerinin bilinmiyor oluşu bu araştırmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır.

Çalışma sonunda sosyal hizmet bölümlerinin genel alt yapısının çoğunlukla çağın gerektirdiği niteliklerde olmadığı görülmüştür. Yine aynı şekilde ileri yaştaki çoğu sosyal hizmet akademisyenin teknik konularda ihtiyaç duydukları teknik desteği araştırma görevlilerinden aldıkları görülmüştür. Bu noktada ileri yaştaki sosyal hizmet akademisyenlerinin teknik sorunlarının çözülmesi araştırma görevlilerin işi olmaktan çıkmalıdır. Belki de daha yeni teknolojilerin üniversitelere aktarımı sürecinde etkin olacak genç akademisyenlerin araştırma süreçlerinde daha aktif olmaları akademinin geleceği açısından son derece önemlidir.

Üniversitelerde verilen eğitimin niteliği açısından var olan eksikliklerin giderilmesi noktasında üniversitelerin hem akademik personel hem de öğrenciler tarafından harekete geçirilmesi önem taşımaktadır. Diğer taraftan üniversitelerin teknoloji kullanımına, eğitime, yaygınlaştırılmasına ilişkin gösterecekleri çaba oldukça önemlidir. Üniversitelerin varoluşları gereği bu anlamda bir görev üstlenmeleri önemlidir. Akademik yazılımların personel tarafından kolayca ulaşılabilir olması, bunlara ilişkin düzenlenecek eğitimler ve bunların sıklığı diğer önemli noktalar arasında sayılabilir.

Teknolojik yeniliklerin kullanımı noktasında iyi sayılabilecek bir düzey yakalayan sosyal hizmet akademisyenlerinin çevreci yaklaşımları kullanma adına biraz daha farkındalık kazanmaları gerektiği söylenebilir. Örneğin 2018 yılında İçişleri Bakanlığınca dijital dönüşümün sağlanması ve bürokrasinin azaltılması amacıyla 4'ü bakanlık olmak üzere 7 kurumla imzalanan “Dijital Dönüşüm ve Bürokrasinin Azaltılmasına Yönelik Bilişim Entegrasyonu Protokolü” ile kâğıt israfının azaltılması yönünde çok ciddi adımlar atılmıştır. Dolayısıyla dünya ve ülke gündemlerinde de konuya ilişkin bir farkındalık ve harekete geçme durumunun söz konusu olduğu söylenebilir. Bir bilim ve meslek olarak sosyal hizmet akademik üretimleri ve uygulamaları da çevreci değerlerin uzağında seyretmemektedir. Bu doğrultuda bunu daha ileri bir noktaya taşınması ve örneğin dijital kitap okuyucular, çevrimiçi anketler, sesli not alıcı programlar gibi teknolojilerin daha yaygın kullanılması önem taşımaktadır.

Günümüzde gelinen teknolojik noktada sosyal hizmet uzmanlarının da tüm çalışmalarında teknolojiyi bir biçimde aktif kullanmaları adeta bir zorunluluktur. Bu konuda Öngen (2014) tarafından yapılan araştırmada sosyal hizmet kuruluşlarında çalışan meslek elemanlarının mesleki çalışmaları kapsamında bilişim teknolojileri ve bilişim sistemlerini yoğun olarak kullandıkları görülmüştür. En çok kullanılan bilişim teknolojisinin internet olduğu ve internetin de en fazla mevzuatı takip etmek için

kullanıldığı bulunmuştur. Yine aynı araştırmada, bilişim teknolojilerinin yoğun olarak kuruluş yönetimi düzeyinde kullanıldığı ve bilişim teknolojilerinin, sosyal politika oluşturma, doğrudan hizmet sunumu ve hizmet alanlar düzeyinde kullanımı üzerine meslek elemanlarının bilgilendirilmeye ihtiyaç duydukları görülmüştür. Bu sonuç ışığında teknoloji ve sosyal hizmet arasında kuvvetli bir bağlantı olduğu ve alanda çalışan meslek elemanlarının da yeni teknolojileri mesleki çalışmalara uyarlama konusunda yetkin olmalarının önemli olduğu söylenebilir.

Tuncay (2010)'ın bilişim teknolojisinin sunduğu olanakların sosyal hizmetler için amaç olmaktan ziyade etkili bir araç olarak görülebileceği ve insani etkileşimler üzerine kurulu olan sosyal hizmet mesleğinin profesyonel kimliğinin teknolojik aygıtlar ile ikame edilemeyeceğine yönelik vurgusu önemlidir. Bu açıdan teknolojinin olumlu kullanımının bireysel ve mesleki gelişime ve dolayısıyla mesleğin amaçlarını geliştirmeye sunacağı katkı üzerinde durmakta fayda bulunmaktadır.

Bu bağlamda teknolojik bilgi ve beceri konusunda donanımlı, doğru bilgiye nasıl erileceğini bilen, gelecekte ihtiyaç duyulacak yeni mesleki çalışmalara hızlıca ayak uydurabilen, eski uygulamaları yeni teknolojik alt yapıya uyarlayabilen sosyal hizmet uzmanları yetiştirmek için tüm eğitim sisteminin ve dolayısıyla sosyal hizmet akademisyenlerinin de buna uygun donanıma sahip olmaları gerekmektedir. Bu nedenle sosyal hizmet akademisyenlerinin bu zincirleme süreçte üstlendikleri sorumluluk gereğince kendilerini alanın, bilimin ve teknolojinin yenilikleri konusunda güncel tutmaları oldukça önemlidir.

Çalışmadan çıkan sonuçlar ışığında gelinen noktaya bakıldığında teknolojik eksikliklerin farkında olan ve teknolojiyi aktif kullanan genç bir sosyal hizmet akademisyen grubunun varlığı oldukça olumlu görülmektedir.

KAYNAKÇA

Alptekin, K., Topuz, S., & Zengin, O. (2017). Türkiye'de Sosyal Hizmet Eğitiminde Neler Oluyor?. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 28(2).

Arslan, O. (2013). *Current Use of Instructional Technology by Metu Faculty: Barriers and Enablers*. Middle East Technical University.

Aslan, S., & Aylaz, R. (2014). Akademisyenlerin İnternet Bağımlılık Düzeyleri ve Buna

- Bağlı Oluşabilecek Sağlık Sorunlarının Değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(2), 14–19.
- Dominelli, L. (2018). *Yeşil Sosyal Hizmet: Çevre Krizlerinden Çevresel Adalete*. (A. İçağasıoğlu Çoban, Çev. Ed.) Ankara: Nika Yayınevi.
- Ege, İ., & Sezer, S. (2003). Bilgi Teknolojileri Kullanımı İle Akademik Verimlilik İlişkisi: Erciyes Üniversitesi Örneği. *II. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi: Bildiriler Kitabı : 17-18 Mayıs 2003* (p. 824) içinde. Derbent-İzmir: Kocaeli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi.
- Erjem, Y., & Azman, A. (2001). İnternet Kullanımının Üniversite Öğretim Elemanlarının Bilgi Üretme Süreçleri ve Akademik İlişkileri Üzerindeki Etkileri. *Bilişim Toplumuna Giderken Psikoloji, Sosyoloji ve Hukukta Etkiler Sempozyumu 2001* (pp. 127–134) içinde. Ankara: Türkiye Bilişim Derneği.
- Kısa, B. (2005). *Hemşire Öğretim Elemanlarının Teknolojiye İlişkin Tutumları*. İstanbul Üniversitesi.
- NASW-ASWB, 2005. *Standards for Technology and Social Work Practice*. 25 Temmuz 2018 tarihinde <https://www.aswb.org/wp-content/uploads/2013/10/TechnologySWPractice.pdf> adresinden alınmıştır.
- Özkütük, N., & Orgun, F. (2004). Öğretim Elemanlarının İnternet Kullanma Düzeyleri ve Bilgisayara Yönelik Düşünceleri. A. İşman & F. Dabaj (Eds.), *IV. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Sempozyumu, 24-26 Kasım 2004, Bildiriler Kitabı* (p. 836) içinde. Sakarya Türkiye: Sakarya Üniversitesi.
- Sadi, S., Şekerci, A. R., Kurban, B., Topu, F. B., Demirel, T., Tosun, C., ... Göktaş, Y. (2008). Öğretmen Eğitiminde Teknolojinin Etkin Kullanımı: Öğretim Elemanları ve Öğretmen Adaylarının Görüşleri. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 1(3), 43–49. <https://doi.org/10.17671/btd.01043>
- Talan, T., & Korkmaz, A. (2017). The Effects on Perception of Social Networking Use of University Academicians and Students. *GLOKALde*, 3(1), 51–53. 22 Haziran 2018 tarihinde <http://www.glokalde.com/pdf/issues/9/Article4.pdf> adresinden alınmıştır.
- Tuncay, T. (2010). *E-sosyal hizmetler: İnsani Hizmetlerde Bilişim Teknolojisi*

Uygulamaları. İzmir 3. İleri Yaş Sempozyumu: "Kırılgan Yaşlı", 23-24 Mart 2010, İzmir.

Öngen, Ç. (2014). *Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı sosyal hizmet kuruluşlarının sosyal hizmet uygulamalarında bilişim teknolojilerinin kullanımı: Ankara ili örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yaylı, A., Öztürk, Y., & Alabay, M. N. (2003). Türkiye'deki Akademisyenlerin İnterneti Kullanım Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, 259–277.